

Jan
Smutný

Hmotný bod

Kniha vychází s laskavou podporou čakovického zahrádkáře a vinohradského sběratele kuriozit.

© Rubato, 2013

© Jan Smutný, 2013

ISBN 978-80-87705-08-7

„Možné však v sobě zahrnuje nejenom sny nervově slabých osob, nýbrž i dosud neprocitlé záměry Boží.“

Robert Musil, *Muž bez vlastností*

I. Psychomykóza (Komédie)

Slibné čtvrtky

Oidipus Smutný se narodil jednoho nudného letního dne, ve čtvrtek, stejného roku, kdy Heinrich Böll dokončil svůj poslední román *Ženy v krajině s řekou*. Kniha, přeplněná ostře řezanými charaktery, nakyslou obžalobou společnosti a vznešenou symbolikou **fatálně ovlivnila jeho osud**, i když není jasné, zda by si v tomto směru snaživý Oidipus nenašel i jiný katalyzátor, kdyby mu *Ženy* utekly. Na, řekl však otec a bouchl s Böllem o stůl, jako jiní otcové bouchají o vánocích s kaprem o cokoliv. Otec, Alexandr Smutný, byl kulatý muž vážného úsměvu, jenž rozuměl geometrii a malířským technikám, a tudíž v jeho světě bylo vše lineárně propojené, **strukturální**, řekl by Oidipus později, circa v tu dobu, kdy hledal vlastní slovník. Nad tímto světem byl však ještě jeden svět, a to byl svět výsostně chačgallovský, a v něm se jako koza nad vesnicí vznášely vřelé, ušlechtilé a pevné city, které dávaly otcovu životu smysl, jehož se Oidipovi nedostávalo. Na, řekl tedy otec a bouchl s již zmiňovanou knihou o stůl právě po jednom z rozhovorů – o pubertě,

ochlupení a správném typu posilování, a taky o prázdnotě. Psal se rok 2001, Turnerovu cenu za výtvarné umění vyhrál Martin Creed s holým pokojem, v němž se periodicky rozsvěcovala a zhasínala světla, jinak se nestalo nic: počasí bylo výborné, vyvážené.

Syn četl a led tál. Zbrklý a nesoustředěný, sám za sebou o krok opožděný Oidipus vzal všechnu stařeckou vzdorovitost Böllovy knihy a obrátil ji naruby. Tam, kde zúčtování sloužilo jako larva, z které po dočtení triumfálně vzlétl motýlek přesvědčeně humanistické katarze, tam Oidipus našel pouhou nesmiřitelnost. Scény s mladým mužem, který v reakci na vlastní vyostřené vnímání začne se sérií kriminálních performancí, vloupává se do bytů boháčů, **na jejichž rukou ulpěla krev**, a soustředěně, precizně, ba umělecky rozebírá jejich vzácná piana na součástky, dostávaly Oidipa do transu, jaký mu zatím nezprostředkovala ani masturbace ani alkohol ani meditace. Puf! Jsou to krásné obrazy, velké: vášnivý, žalobný, ale křehký vzdor, esence poválečného mixu estetiky a svědomí, Böllova nejvlastnější metoda, tu v rukou schematického hrdiny získává až obludně dojemné rozměry.

Ale nic z toho Oidipus neviděl, nic z toho necítil, jen zúčtování, jen nesmiřitelnost, ne morální čin, ale **čin**. Tehdy, dalo by se říct, se z rozbředlé hromádky mladistvého masíčka stal Der Mann, vektor vlastního osudu, nikoliv pomalým přechodem, ale okamžitou, na omylu založenou me-

tamorfózou, chybně provedenou transplantací vyspělého vědomí. Puf. Jakoby nic se zrodil „jediný muž bez morálky a mimo historii“ (citát z plakátu). Díky, táto, řekl Oidipus a praštil s knihou o stůl tak, jako jiní s ženou o postel. Líbilo, ptal se otec, líbilo? Bylo to boží, řekl Oidipus, a myslel to doslova, s velkým B.

19. 7. 2001 napsal do svého deníku (do kterého nikdy předtím ani potom už nic nezapsal): **Dočetl jsem Bölla a jdu.** Byl čtvrtek, mimo jiné. Den, jenž si napříč historií buduje nejpropracovanější kosmickou síť, pevnou vazbu s ostatními čtvrtky. Den, kdy energie, kypící před pátkem, velmi často vyprskne a zrodí něco unáhleného, cosi, co se blíží očekávanému, ale liší se v pokroucených detailech. Rakovina rychlejší než tělo zrajícího dění, zpívá se možná o něčem jiném, ale na čtvrtek by to platilo víc než dobře.

Kupříkladu na Štědrý den roku Francouzské revoluce tráví konečně hrabě Fersen, milenec francouzské královny, se svou milovanou celý den. Bylo to poprvé, představte si mou radost, jen Vy ji můžete pochopit, sděluje své sestře Sofii. O sto padesát let později, v dubnu 1939, píše Arnold Zweig z paluby lodi S. S. Excalibur Freudovi: teprve nyní se začínám cítit aspoň trochu normální. O dalších čtrnáct let později, ve čtvrtek pátého března, umírá Stalin a zároveň Prokofjev, tisíc devět set padesát tři let poté, co naposled večeřel Kristus. A tak dále a tak dále. Berlínská zeď, spartakiáda, přepadení západoněmeckého velvyslanectví ve

Stockholmu. Hořké a prudké, slibné a velkomyslné čtvrtky – a přesně takový byl i čtvrtek devatenáctého července dva tisíce jedna. A tak Oidipus šel.

Den poté, v pátek, na jeho šestnácté narozeniny, nezbylo tedy otcí než oznámit ženě, že „syn nám poprvé utekl z domova.“ Matka, Romana Smutná, **pozdější senátorka Oidipova rodného kraje**, kostnatá žena se strategickým myšlením vojevůdce a citovým životem komplikovaným a skrytým jako podzemní město, se nerozplakala, nýbrž zvedla telefon a začala obvolávat všechna možná důležitá místa. Za dva dny našla Oidipa městská policie, jak se po-flakuje lehce vyhladovělý okresním městem, staví věžičky z plechovek od piva a žebra o cigarety. Je pozdě, pochopil náhle Oidipův otec, na všechno, na cokoliv, těsto zatvrdlo, příliš dlouho kynulo v teplíčku u okna, teď už by ho neobměkčila ani živá voda. Schoval se před příjezdem policejního auta do pokoje, aby četl noviny, naplněný smířlivě velkolepou, temnou předtuchou. Matka dala Oidipovi facku a poté mu naservírovala narozeninový dort, s droboučkými slzami v očích, které si nedůsledně vytřela kapesníkem a popřála Oidipovi vše nejlepší.

Díky, mami, řekl Oidipus a pak se na chvíli zamyslel. Nemohl bych si dát nejdřív polévku? Mám strašný hlad.

Královská akademie zlých snů

Oidipovy noční můry zmizely v sedmi letech, v době, kdy začal chodit do školy, přestal se svěřovat matce a namísto toho s ní začal bojovat o každý centimetr území. Objev tří dalších nohou a šesti rukou, co mu náhle vyrůstaly z těla, kdykoliv se ocitnul poblíž smečky, ho samotného překvapil. Cítil se doteď jako samotář, sice dětský samotář, ale přesto, pevný samotář. Vleci ale respektovali jeho vůni a on se dral dál a dál do čela: toulání podél kolejí, nájezdy na skládku, bitky na polích na dohled od rodinných pevností, upalování berušek, mravenců, žížal a ohledávání těl spolu-bojovníků, všechno neúprosně táhlo za pevné lano, minulost jak pěna mizela s odplývající řekou a sdílená kmenová radost zatlačila změt hadích představ a těžce uchopitelných tělesných hnutí z Oidipových snů hluboko do pozadí. Dalšíh devět let bylo ticho, občas až příliš: čas od času těžké usínání, ale po běsech ani památky.

Když bylo Oidipovi čtrnáct, stala se zvláštní věc. Jeho otec, mimo jiné člen nadregionálně úspěšné jazzrockové

skupiny, odjel s kapelou na tři dny na jakýsi festival. Těšil se. Vcelku zanedbatelnou kulturní událost v jeho očích pozvedávalo i hřejivé finanční ohodnocení a ubytování ve slušném hotelu. A tak políbil ženu, plácnul si s Oidipem, pohladil jeho sestru a jel.

První den se nestalo nic. Kapela se zúčastnila jam session a měla úspěch, decentní potlesk a odečtení pěti až deseti let v pohledech, které si mezi sebou vyměňovali mladší, tučnější kapely. Jak kdosi řekl: zvuk ještě nemají úplně v hajzlu. Spalo se jim dobře.

Druhý den odehráli vlastní koncert, o půl šesté večer na menším pódiu, za neplánovaného doprovodu jemného deště při západu slunce. Organická sóla, teď už jako skutečná součást přírodní situace, chňapala po nízko položeném nebi a vše prostupovala radost. Úkol byl splněn. Kapičky potu na rozpálených tělech rockerů příjemně chladily a skrze kůži se od jednoho k druhému šířilo sdělení, že co dostali, si taky zasloužili.

Pomalou balili repráky. Čekal je ještě den příjemného korzování po maloměstě, o kterém bubeník prohlásil, že kdyby se chtěl navždy rozplynout ve světě, založil by si tady cukrárnu, a myslel to dobře; drobné uličky plné rodinných kořínků a viditelných pavučin osobních vztahů pulzovaly nelogickým životem, nabuzené největší letošní událostí, a v muzikantech jak šumák bublala příjemná vize: restaurace, víno, televize v hotelu a poker. Padl návrh zajít si pro

začátek někam mimo neútulný a smrdutý festivalový areál na panáka a byl přijat.

Vstoupili do hospody možná příliš hlučně nebo to prostě měli napsáno v obličejích nebo se jen stali proměnnou v experimentu, který by v těchto podmínkách nikdo neočekával, těžko říct. Objednali si a rozdali mezi sebou cigára, napili se, zasmáli se, znovu se napili – a přišla vlna, smetla stůl, smetla i stěnu a vyškubala všechny barvy z televizní obrazovky – nějaké zvíře ukouslo střechu a démonicky pomalý vrchní vpustil rostliny, vpustil ticho, které zmrazilo viditelný pohyb, těžkou, nemytou rukou stisklo vnitřnosti a stáhlo z nich ochrannou fólii, aby je naplno otevřelo okolnímu pohybu, pohybu všeho, štamgastů a automatů a částic a bakterií – otevřel se poklop smyslového podpalubí, kdosi se dal do pláče a kdosi se ještě pokoušel zaplatit, Alexandr Smutný sevřel pevně pouzdro své baskytary a vypotácel se ven, jenže tam, kde očekával venek, žádný nebyl – vzduch byl ještě užší a řidší než ten vnitřní – opřel se o stěnu a hmatal po její kůži jako po kůži ještěra, zhluboka se nadechl a rozhodl se především nic nepočítat, nic se nesnažit srovnat, jen dýchat, dýchat – raz, dva – nevzpomínat – tři čtyři – nenabírat do dlaní, vypnout se, raz, dva, pak usnul – asi – probudil se o tři hodiny později, s prvním záchvěvem známého, vracejícího se do vědomí, rozhlédl se, sbíral střepy paměti, pochopil cestu do hotelu – dávala smysl, vydal se

po ní, otevřel dveře, **dávalo to smysl**, zvracel... Vodu... Pak usnul.

Té samé noci se Oidipovi vrátila jedna z jeho utkvělých dětských nočních můr. Běžel domem, komplikovanou sestavou místností, pronásledovaný organizovanou skupinkou hadů, nadaných schopností mluvit. Postupně je přemáhal, obdařený nadlidskou silou, s očima přetéka-jícíma strachem je mlátil knihami a přivíral do dveří, ale celou dobu musel poslouchat jejich nechutné, prisprostlé syčení, jeden po druhém ho proklínali a on cítil, jak mu to cosi ubírá, ne snad sílu, ani odvalu, spíš naději, ale mate-maticky vyjádřenou naději, naději jako z počítačové hry, rozdělenou do sta dílků, co postupně ubývají, a když ho proklel poslední had, pod Oidipem se otevřela zem a on spadl do sklepa. Rozhlížel se: hluboký středověký sklep s točitým kamenným schodištěm, kde na něj čekal jeho děda, zabalený do kárované deky, huňaté žlutočervené deky plné prachu, aby pak poodstoupil a jeho místo zaujal sám ďábel, který však neměl s Oidipem žádné špatné úmysly. Naopak, **gratuloval mu k úspěchu s hady** a v tu chvíli se Oidipovi propadla hlava hluboko do těla a zase! ten zvláštní pocit, který uměl popsat jen přibližně – jako by mu srostla hlava s prdelí, jako by ji stiskla špinavá síla neznámých svalů a přitiskla ji strašně blízko keramic-ké záchodové míse, žádný vzduch, jenom prdel a žádná hlava.

O pár let později, jen co se mu rozšířilo pole interpretačního rozhledu, zkoušel v tom Oidipus hledat hluboko zasuté zážitky z porodu, popřípadě vytěsňované homosexuální sklony, ale ani jedno mu nepřipadalo přesné. Toho dne se jen probudil, zhluboka vydýchal, vypil sklenici vody a chvíli si četl, aby mohl zase usnout.

Otec se vrátil o den později, než původně měl. Vypadal unaveně. Matka mluvila o doktorech a on se netečně natahoval po novinách, mluvila (vystrašeně) o spánku a on si nalil sklenici vína. Oidipus pozorně přihlížel. **Skvělá večeře, řekl.** Byla opravdu skvělá, opékané špízy a brambory, křečovitě se snažila otce uvítat, ale to se nepovedlo, jídla se ani nedotknul. Oidipus si přidal lžici majonézy. Otec si ho změřil prázdným pohledem a zhluboka vydechl, jako by to byl poslední vzduch, který v člověku zůstal z doby mikrobů a dávných hor.

Pak přišly další problémy ve škole. Možná byl Oidipus jen dobře poučený zkušenostmi z první třídy a věděl, že spánkový puchýř se dá rozříznout pouze tak, že teče krev napříč společností – byť společností úzkou. Je třeba, aby se třáslo víc lidí než jeden, říká se. I kdyby to tak bylo, nepřiznal by to, a tak se tvářil, že se nic neděje, když se jeho výsledky prudce zhoršily a když přestal do některých hodin chodit úplně (jestli to má být nějaký protest, ptal se otec zvýšeným hlasem, tak přece musí mít důvod, který jsi schopný pojmenovat, ale Oidipus jen uhýbal pohledem),

tvrdil, že se to stává i jiným, když po třetí rvačce v jediném týdnu přinesl domů v ubrousku spolužákův zub i s kusem dásně, a konečně, vypadal, že si vůbec nic nepamatuje, když završil sérii vzpurných pěvecko-hereckých výstupů ve školní jídelně tím, že se veřejně pomočil, stoje na stole jako socha taktizujícího plukovníka na kopci před rodící se bitvou.

Terapie (Dal bych ti pět roků natvrdo)

Vedlo se mnoho hovorů a hodně se plakalo, matka plakala, otevřeně, a otec plakal taky, skrytě. Oidipus povětšinu času vypadal jako kámen, jen občas, na malou chvíli, se zatvářil zmateně, jako by se probral z omámení, z cizího snu nebo jako by někdo náhle odpojil dálkové ovládání, které Oidipem pohybovalo, a on přemýšlel, **ve kterém z možných světů** právě teď je; ale většinu času se nudil. Vedlo se mnoho hovorů a výsledky byly dva: Oidipus půjde okamžitě pryč z gymnázia a začne studovat uměleckou školu, to zaprvé, a za druhé, Oidipus začne co nejdříve navštěvovat psychologa nebo psycholožku nebo psychiatra anebo skupinovou terapii. To byla vcelku výhra pro všechny strany, i učitelkám z gymnázia se ulevilo, upřímně řečeno i spolužákům, kterým už Oidipovo pižmo nevonělo tolik jako dřív. Ředitel gymnázia, mimo jiné docela originální básník (celá třída se hodně nasmála, když kdosi objevil úryvek z jeho básně Oceán s těmito verši: Nech/ Dechy/ Po tvých zádech/ Ztroskotávat/ Jako vaginální šťávy/ V očích, jež/

Přihlíží z druhého břehu) prohlásil zcela bez zášti, plný upřímného překvapení, jako by si všechno v celku uvědomil až teď, že by Oidipovi vlastně dal pět roků natvrdo v nějakém táboře, kdyby něco takového existovalo a on měl tu pravomoc, a opravdu to nemyslel zle, měl totiž nejasný pocit, že by ještě mohl cosi zachránit, nebo snad někoho před někým, těžko říct.

Samozřejmě nemohl Oidipus začít studovat uměleckou školu jen tak, lusknutím prstu. Jeho matka, v tu dobu především důležitá žena komunální politiky a taky personální ředitelka firmy na výrobu linolea, měla sice jakési styky, které umožnily, aby Oidipus **vůbec dostal šanci**, navíc ve svém nízkém věku – ale nemohlo to být jen tak, musel se přece něčím prokázat. Vytáhni ty svoje staré kresby, radil mu otec, ale Oidipus měl jiný plán.

Sašo, řekla matka otci, mám o něj strach, ale on se vyhnul dlani tvarované k pohlazení a zatavil skořáčku. To je úplně zbytečné, zamručel, neschopen přiznat, že v skrytu fandí čemusi, co v Oidipovi zahlédl. V duchu už ho přijímal do své vesnice, iniciovaného, s penisem, z kterého ještě kape krev, vítěj, obřezaný, tvé nové jméno je – Já.

Tak radši odešla do zahrady přesazovat muškáty. Ale pobledlé odpolední ticho se na ni lepilo jak nadržžený puberták, lascivně a neohrabaně, a natolik ji znervózňovalo, že začala zpívat. Aj! Lidová píseň domovského kraje náhle rozpustila žluklé máslo posledních dní a Romana Smutná

zpívala, co bylo třeba říct a celá u toho zrůžověla, samou radostí z klíče v zámku. Líto vám, mamičko, **zpívala ne-
zvykle hlubokým hlasem**, líto vám může být, vchovali ste mňa, nebudem vám robit, nebudem vám robit. Vchovali ste mňa jak v zahrádce kvítí a věil já, mamičko, mosím od vás jíti, mosím od vás jíti. Rodičové moji, až já od vás půjdu, všecky veselosti za mnú plakat budú, za mnú plakat budú. Rodičové moji, už já od vás idu, za vaše chování pěkně vám děkuju, pěkně vám děkuju.

Oidipova sestra, pětiletá Anička, sledovala maminčin výstup z okna a úzkostně se držela parapetu, jako by přihlížela tanci duchů, nebo něčemu horšímu, hříšnému obcování duchů nebo zvířat nebo lidí posedlých zlým zvířecím duchem. Maminka dozpívala, ale ještě dalších pár minut se Anička nemohla od okna odtrhnout, až konečně, s padajícím soumrakem, lepidlo povolilo a ona odběhla do pokoje, kde se zavřela, aby dlouho přemýšlela s polštářem pod bradou. Prohlížela si svoje nohy, které jí připadaly křivé a celou dobu si přála, aby se otevřely dveře vedlejšího pokoje a vešel starší bratr, aby zamával uprostřed místnosti mečem, aby všem ukázal.

Čas zase plynul. Jako zlověstný obr se dunivými kroky blížila terapie, a čím blíž byla, tím víc se Oidipus dusil, do slova dusil: začal trpět zvláštním pocitem, že mu něco uvízlo v krku a po týdnů to došlo tak daleko, že nebyl schopný sníst nic jiného než jogurt. Ale s domluvenou schůzkou už

se nic udělat nedalo: matka byla pevná jako most. Jestli tě bolí v krku (Mě nebolí v krku! vykřikoval Oidipus, já se dusím!), tak ti můžeme zařídit vyšetření u specialisty. Můžou ti do krku strčit hadičku a podívat se, co za potvůrky tě trápí. Na to Oidipus neměl co říct. Zbývalo už jen čekat, tři dny, dva, jeden, nakonec už pro samé zoufalství i na svůj **ucpaný hltan** zapomněl, čtyři hodiny, tři hodiny a šup! už jel Oidipovi vlak a na druhém konci jeho tratě a ještě o pár ulic dál čekala příjemná paní magistra psychologie a koncentrovala své duševní síly na setkání s nevyrovnaným mladistvým individuem. Přála si, aby přitom zůstala milá, i když jí děsivě, ale děsivě svrběly kalhotky, vyrobené z příšerné uměliny, a to jí nedělalo vůbec dobře na zánět poněkud intimní, ba přímo sexuální povahy.

Svědění svedení kliky bé

Videofilm, předložený Oidipem k mimořádným přijímacím zkouškám, vyvolal neobvykle silný ohlas. Ředitel střední umělecké školy, muž klidné mroží nátury, který jen nerad skandalizoval činy mladých lidí, prohlásil doma před manželkou, že je to sice „totální pičovina“, ale kvůli nátlaku zástupkyně musí svolat mimořádnou poradou. Spekulovalo se i o tom, jestli nemá být přizvána policie, což ředitel rázně zamítl. Za prvé, řekl, existuje jakási presumpce neviny, za druhé umělecká svoboda a za třetí, a tu položil obzvláště silný důraz, zdravý rozum. Tím byla věc z trestního hlediska vyřízena. Jednalo se tedy hlavně o to, jestli Oidipa na školu přijmout, nebo ne, a jednalo se dosti neochotně, v unaveném obdélníku školní sborovny, navíc bez kyslíku.

Nepopírám, prohlásil sochař Miller, že dílo má nesporné umělecké kvality, ale přiznejme si hned, že s klukem budou problémy, to je prostě vidět. Já osobně, přisadil si grafický designér Klemínek, bych si myslel, že to nenatočil sám, že to klidně může být dílo někoho jiného. To je vcelku

závažné obvinění, kontroval opozičně naladěný ředitel. Já, řekl a mlaskl u toho, jako by si obzvláště vychutnával dvojakou povahu svého sdělení, znám velmi dobře jeho matku a nemyslím si, že je možné, aby se kluk z této rodiny, navíc **v takové situaci**, uchýlil k podvodu.

Pane řediteli, ozvala se zástupkyně a přiložila ruku k srdci, jako by ji situace skutečně zasahovala, existuje ale taky morálka, nějaká těžko zpochybnitelná, všemi sdílená morálka. Vždyť o tom právě mluvím, řekl, ale věděl, že zástupkyně Janíková, akademická malířka, matka tří synů, jímavě krásná, citlivá a jemná, ba až delikátní žena má na mysli něco jiného. Dlouze se na ni zadíval, byť spíše v předstíraném než skutečném zamyšlení, a na chvíli se odmlčel.

Co se týče těch nahých dětí, řekl konečně, aby už to měl z krku, já nemám důvod předpokládat, že tady jde o **něco úchylného**. Ale ono je to úchylné už per se, plivla potichu Janíková, na to nepotřebujeme žádné další diskusní rámce. Úzká, upravená tvář s plnými rty, jakou by si člověk spíš představoval na stárnoucí baletce, se stáhla nefalšovaným odporem a zvuk klouzajícího hleny, putujícího nahoru a dolů tělem ženy, byl skoro slyšitelný.

To je ovšem velmi závažné obvinění, chystal se prohlásit ředitel, ale uvědomil si, že se opakuje. Kurva, kolegové, řekl tedy stísněně, já nejsem cenzor, ale umělec, a vidím tu něco, co mě dalekosáhle přesahuje, ano, doslova přesahuje. Nechal bych hodnocení etických kategorií někomu

jinému. Rozhlédl se po místnosti zleva doprava, aby dal dostatečně jasně najevo, že nikoho takového tu nenachází. Jsou věci mezi nebem a zemí, pokračoval poté, o kterých se necítím být oprávněn rozhodovat. Talent je ostatně věc božská.

Pak jistě není o čem diskutovat, protáhl jízlivě Miller a sklapnul složku. **Ne, není, řekl ředitel.** Už jsem rohodl. A podíval se na hodinky, jako by jeho bezděčné gesto, kterým rozladěně přiznal, nakolik lituje uplynulé půlhodiny, mělo plnit symbolickou, znakovou funkci.

Ale s posledními slovy i on zanikl v mlze. Trapnost jak lavina knih z nakloněné knihovny zavalila sborovnu a chvíli trvalo, než se všichni s více či méně silným pocitem neúspěchu zvedli ze židlí a vydali se zpět k ateliérům, aby si konečně otevřeli okno. Větrat, pořádně větrat a snažit se v myšlenkách vyhýbat drobnému zranění, které je zároveň neodbytně přitahovalo, jako když si dítě loupe strup a potom líže krev. Anebo jazyk a díra v zubu, uvědomila si jasnou paralelu vysílená Janíková. Zatoužila plně se rozpustit v impotentním, nemocném odpoledni, na jaké existuje jediný lék, a to je jízda domů vlastním autem, a kdo jede autobusem nebo vlakem nebo na sedadle spolujezdce, má smůlu, zabalený do svědění, požírajícího doposavad vcelku soudržnou, dospělou pleť a pokožku.

Oidipus tedy vstoupil do školy tak trochu jako do pastí. O něco později, když přemítal, rozčísnutý jakousi situací

z osobního života jako strom bleskem, nejspíše hledaje spojnicu mezi oddělenými částmi, bilancoval mezníky svého kratičkého života a uvědomil si, že **právě tak funguje determinace**. I když vešel do třídy zcela potichu a s hlavou sklopenou, bylo jasné, že krátkodechá historie českého buřičství v něm už formuje svůj nový osten.

Tak o čem je ten tvůj film, zeptala se ho jednou konečně matka a formulovala tak žádostivou otázku celého širšího okolí. Oidipus neodpovídal. Snažil se dobře uschovanou kazetu nějakým způsobem promlčet, nechat to celé vyhnít, ale nějak záhadně se k šestiminutovému videofilmu s nejasným názvem Svatý Jakub dostalo vcelku dost lidí.

Co viděli ti, kterým se to poštětilo? Většinu času (osm z jedenácti nanejvýš dlouhých částí) zabíraly esteticky intenzivní, uhrančivé lyrické abstrakce, natočené jakousi nekvalitní kamerou (kdes vůbec sebral všechnu tu techniku, ptal se otec, ale odpověď ho nezajímala natolik, aby přehlušila radost ze synova výtvarného talentu, který byl jistojistě především jeho vlastním prodloužením, prodloužením, doslova řečeno, jeho výtečného semene) s maximálně vyzoomovaným objektivem. Vznikl dojem všudypřítomného podzimu, rozptýleného do hrubého zrna obrazu, narudlého, kovového podzimu s hutným tělem smutku mnohem staršího, než byl Oidipus sám.

Pak přišly ty dvě další scény.

Scéna devět z jedenácti, která sama o sobě netrvá víc než patnáct, dvacet vteřin, zachycuje dvě nahé holčičky předškolního věku, jak se navzájem velmi důkladně mydlí ve sprše. Celé je to zároveň nezřetelné i holé a syrové, ale než si člověk stihne pořádně uvědomit, co se vlastně děje, už přijde další scéna, desátá, mnohem delší a skutečně děsivá. U ní už skutečně nikdo nebyl schopen rozpoznat, co se na obrazovce odehrává, ale ten dojem, táhlý masitý dojem, jako by se litinový dřez zaplavoval krví – to všechno působilo jako neuvážená, ale surově dokončená vražda, i kdyby jenom vražda malého ptáčka, kotěte nebo několika brouků. Vražda. Nikdo nevěděl proč takovým způsobem chápat třicet vteřin poblikávajících barev, ale pocit byl nakažlivý. Cítili to všichni, jen někteří dovedli více odhalovat technické, estetické a snad i filozofické parametry záběru, zatímco ti ostatní se jen otrásali.

Poslední scénu pak celou vyplňoval jakýsi kosmický záblesk, střela intenzivní, **těžko škálovatelné barvy**, což kupříkladu ředitele umělecké školy nesmírně zaujalo, protože si nebyl schopný představit, jak k něčemu takovému Oidipus došel, aniž by si vynalezl vlastní efektní zařízení nebo se dostal k nějaké krabičce, jakou podle jeho zkreslených představ vlastnilo jen pár vědeckých ústavů v Kalifornii.

Jan Smutný

Hmotný bod

Odpovědný redaktor Petr Janus

Obálka a grafická úprava OFICINA

Obraz *Dům č. 1817* z cyklu *Et in Arcadia Ego* Martina Smutná

Sazba JT

Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2013

Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s.r.o., České Budějovice

První vydání

ISBN 978-80-87705-08-7

RUBATO

Sarajevská 8, 120 00 Praha 2

www.rubato.cz

studio@rubato.cz

RUBATO

Vydali jsme

Jean Cocteau – Opium

Pascal Quignard – Terasa v Římě

Henri Michaux – Cesta nepoddajnosti

Elsa Aids – Trojjediný prst

Jak vznikla a hospodařila TJ Letové sporty

Tleskač v Praze

Neviditelný výbor – Vzpouora přichází

Ch. Deloیره, Ch. Dubois – Circus politicus

Peter Handke – Úzkost brankáře při penaltě

Peter Handke – Velký pád

Připravujeme

Gianni Vattimo – Transparentní společnost

Antonín Kosík – Insistence

Bruno Munari – Umění jako řemeslo

Gillo Dorfles – Móda módy

Gisèle Prassinós – Na tváři lehký dotek trápení

Antonio Di Benedetto – Zama

Richard Hollis – Grafický design